

GARAMEYE İŞTİRAKTEN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Arş. Grv. Nevfel AKKAŞOĞLU*

ÖZET

Bu makalede, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 376/3 ile hukukumuzda tanınan “garameye iştirakten feragat sözleşmesi”, adlandırma ve hukuki nitelik yönleriyle incelenecektir. Doktrinde “sırada sona gitme”, “sıradan çekilme anlaşması” olarak da ifade edilen bu sözleşmenin “garameye iştirakten feragat sözleşmesi” olarak adlandırılması hem sözleşmenin ruhuna, hem de Kanun koyucunun yaklaşımına uygun olacaktır. İki taraflı bir hukuki işlem olan garameye iştirakten feragat sözleşmesi, bazı yönleriyle geciktirici şarta bağlı sözleşme niteliği gösterse de genel içeriği itibarıyla “sui generis” bir sözleşmedir.

Anahtar Kelimeler: Sırada sona gitme, garameye iştirak, sermaye şirketi, borca batıklık, iflas.

THE QUALITY OF AGREEMENT OF LEGAL WAIVER FOR PARTICIPATION IN PRO RATA SHARING

ABSTRACT

The purpose of this article is to examine “agreements on waiver of pro rata collection of debts” prescribed by Article 376/3 of the Turkish Commercial Code No. 6102, particularly in terms of their denomination under that name, and their legal characteristics. The article argues that denominating these agreements as “agreements on waiver of pro rata

* Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

collection of debts” is more in line with the motivation behind the relevant legislation, as well as the spirit underlying these agreements. They are bilateral legal transactions, and although they have the features of a contingent agreement, in terms of their general characteristics, they can be qualified as "sui generis” contracts.

Keywords: Subordination, pro rata sharing, incorporated company, over-indebtedness, bankruptcy.

GİRİŞ

Garameye iştiraktan feragat sözleşmesi, 6102 sayılı yeni TTK m. 376/3 ile birlikte hukuk hayatımıza giren ve borca batıklığın giderilmesini sağlayan yeni bir hukuki kurumdur. TTK m. 376/3’te borca batıklığı tespit eden yönetim kuruluna, mahkemeye borca batıklık bildiriminde bulunup iflasını isteme görevi yüklendikten şu seçenek sunulmaktadır: *“Meğerki, iflas kararının verilmesinden önce, şirketin açığını karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmiş ve bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmış olsun.”*

Bu sözleşmede, şirketin borca batıklığını giderecek ölçüde alacağa sahip olan alacaklı ya da alacaklılar, şirketin olası iflası durumunda, sıra cetvelinde en alt sıraya gitmeyi kabul etmektedirler. Böyle bir taahhüt etkilerini iflâs halinde gösterecek ve sona giden alacakların alacaklıları, garameye katılmayacaklardır. Böylece, şirketin pasiflerinde borca batıklığı giderebilecek miktarda yaşanacak azalma şirketin borca batıklığını giderecek ve mahkemeye iflas bildiriminde bulunma zorunluluğu ortadan kalkacaktır.

Garameye iştiraktan feragat sözleşmesi, borca batık şirket ile şirketin borca batıklığını giderecek miktarda alacağa sahip şirket alacaklıları arasında yapılır. Sözleşme tek bir alacaklıyla yapılabileceği

gibi birden fazla alacaklıyla da yapılabilir. Önemli olan, kendisiyle sözleşme yapılan alacaklı ya da alacaklıların alacaklarının toplam tutarının, şirketin açığını karşılayıp borca batıklıktan kurtaracak miktarda olmasıdır. Şirketin açığının karşılanması, borca batıklık bilançosunda öz varlık/borçlar oranının en azından bir (1) olması anlamına gelmektedir. Elbette bu oranın artması sonucunu verecek daha fazla miktardaki şirket borcunun alacaklılarıyla da sözleşme kurulabilir¹.

Bu çalışmada öncelikle TTK m. 376/3'te getirilen söz konusu hukuki imkânın niçin “garameye iştirakten feragat sözleşmesi” olarak adlandırıldığı anlatılacak; ardından bu sözleşmenin bir özel hukuk sözleşmesi olarak taşınmış olduğu nitelikler açıklanacak ve bu bağlamda çeşitli ihtimaller tartışılacaktır.

1. SÖZLEŞMENİN ADLANDIRILMASI

1.1. MEVCUT DÜZENLEMELERDEKİ VE DOKTRİNDEKİ ADLANDIRMA

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi için doktrinde birbirinden farklı pek çok isim kullanılmıştır:

Atalay sözleşmeyi; alacaklının, iflas masasından tatmini konusundaki talep hakkını, diğer alacaklılar lehine, bu alacaklılar tatmin edildikten sonra kullanmak üzere, paraların paylaşılmasındaki sıradan (İİK m. 206) vazgeçerek daha sonra kullanmayı taahhüt etmesi olarak tanımlamış ve “sıradan vazgeçme sözleşmesi” olarak ifade etmiştir².

Türk ve Aydın, sözleşmeyi “iflâstaki sıradan çekilme sözleşmesi” olarak anmışlardır³.

¹ Ahmet **Türk**: Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları; Nobel Yayınları, Ankara 1999, s. 294; Oğuz **Atalay**: Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi; Güncel Hukuk Yayınları, İzmir 2006, s. 43.

² Oğuz **Atalay**: Anonim Şirketlerin İflası; Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1996, s. 75.

³ **Türk**, s. 293; Alihan **Aydın**: “Türk Ticaret Kanunu’nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine (TK m. 376) Eleştirel Bir Bakış”; İÜHF, C: LXX, S: 2, s.101-114, İstanbul 2012, s. 111.

Kayar, “sırada sona geçme veya sıradan vazgeçme beyanı veya anlaşması” olarak ifade etmiştir⁴.

Tekinalp ise sözleşmeyi alacaklılardan bazılarının “sırada en sona gitmeyi” taahhüt etmeleri veya bu konuda bir sözleşme imzalamaları olarak ifade etmiştir⁵.

Manavgat, sözleşmeyi “alacağın sona bırakılması” diye adlandırılabilir bir yöntem olarak ifade etmiştir⁶.

B. Güneysu/Çapa ise sözleşmeyi “sıradan çekilme anlaşması” olarak ifade etmişlerdir⁷.

Kanımızca sözleşmenin “*garameye iştirakten feragat sözleşmesi*” olarak adlandırılması isabetli olacaktır.

1.2. NEDEN “GARAMEYE İŞTİRAKTEN FERAGAT SÖZLEŞMESİ” İFADESİ?

İflas tasfiyesinde paraların paylaşılması aşamasında İİK m. 248’ e göre rehinli alacaklar ve masa alacakları için pay ayrıldıktan sonra adi alacaklar için pay ayrılmasına geçilir. Bu yapılırken İİK m. 206’ ya göre ilk üç sırada yer alan imtiyazlı alacaklar için tam olarak pay ayrılır. Buna karşılık, dördüncü sıradaki alacaklar yani imtiyazsız alacaklar genellikle tam olarak karşılanamayacağından, imtiyazlı alacaklılardan artan para imtiyazsız alacaklılar arasında, alacakları oranında olmak üzere eşit bir

⁴ İsmail **Kayar**: “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları”, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken, 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, Cilt: 18, Sayı: 2 Özel Sayı, s. 653.

⁵ Ünal **Tekinalp**: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku; Vedat Kitapçılık, 4. Bası, İstanbul 2015, s. 290.

⁶ **Manavgat** (İsmail **Kırca**/Feyzan Hayal **Şehirli Çelik**/Çağlar **Manavgat**: Anonim Şirketler Hukuku; Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013) s. 587.

⁷ Nilüfer **Boran Güneysu**/M. Sadık **Çapa**: “Borca Batıklık ve İflasın Önlenmesi Yolu Olarak ‘Sıradan Çekilme Anlaşması’”; İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 77-118, Yıl: 2014, s. 92.

şekilde paylaşılır. Bu şekilde yapılan paylaşırma işine “garameten paylaşırma” (garameten taksim) denir⁸.

“Garameten” kelimesi, Arapça bir zarf olup “hakkına göre, herkese müsâvî (eşit) olarak, taksim ederek” anlamına gelmektedir.⁹ Yapılan bu paylaşırmaya katılmaya ise “garameye iştirak” adı verilir. Buna göre, söz konusu alacaklılar masada kalan paraya garameten iştirak ederler. Yani alacaklılar masada her birine yetecek miktarda para kalmadığı için alacaklarının tamamına değil, alacaklarının miktarının masada kalan toplam paraya oranla ödenebilecek miktardaki kısmına kavuşurlar. Garameten paylaşırma, alacaklılar arasında adaleti ve hakkaniyeti sağlama adına ihdas edilmiş bir taksim yöntemidir¹⁰.

TTK m. 376’nın madde gerekçesinde borca batıklık sebebiyle mahkemeye başvurmanın bir istisnası olarak sözleşme şu şekilde ifade edilmiştir: “(...) Bu da, [sözleşme] şirket alacaklılarından bazılarının, kendi alacaklarını, diğer alacaklıların alacaklarının sırasından sonraki sıraya gitmesini yazıyla kabul etmeleridir. Böyle bir taahhüt etkilerini iflâs halinde gösterir ve önceki alacaklar ödenmeden sona giden alacak **garameye katılamaz**. Bu taahhütlerin tutarı ara bilânço ile ortaya çıkan açığa eşitse, iflâs bildirim zorunluğu yoktur.”

Görüldüğü gibi Kanun koyucu sözleşmenin hüküm ve sonuç doğuracağı anlardan biri olarak paraların paylaşırılacağı ana işaret etmiştir. Sözleşmeyle, olası bir iflas halinde garameye iştirak etmeyeceğini taahhüt eden alacaklı/lar taahhütleri gereği garameye iştirak etmeyecektir. Sözleşmeyi yapan alacaklı/lar sıra cetvelinde diğer alacaklılardan sonra; ancak şirket ortaklarından hemen önce tatmin edilebilecekleri bir konumda bulunacaklardır. Yani şirketle garameye iştirakten feragat sözleşmesi yapmayan diğer alacaklılar iflas masasından alacaklarını alıp çekildikten sonra, masada hâlâ para kalırsa, bu para

⁸ Baki **Kuru**/Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**: İcra ve İflas Hukuku; Yetkin Yayınları, 28. Bası, Ankara 2014, s. 591.

⁹ Ferit **Devellioğlu**: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat; Akaydın Kitabevi Yayınları, 24. Bası, Ankara 2007.

¹⁰ Ahmet **Battal**: Ticari İşletme Hukuku; Gazi Kitabevi, Ankara 2007, s. 118, 119.

sözleşme yapan alacaklılar arasında yine garameten paylaşılacaktır. Kanuna göre garameye iştirak etmeye hakkı bulunan ancak şirketle bu sözleşmeyi akdetmiş olan alacaklılar sözleşme gereği garameye iştirak etme haklarından belli şartlar dâhilinde feragat etmiş olmaktadır.

Kanun koyucu TTK m. 376/3’te yer alan hukuki imkânı (sözleşme) iflas tasfiyesi esnasındaki paylaşımı nazara vererek tasarlamıştır. Yani sözleşmeyle sona giden alacaklılar alacaklarından vazgeçmemekte, fakat diğer alacaklıların tatminine kadar alacaklarını talep etmeyeceklerini taahhüt etmektedirler. Dolayısıyla bir sıradan vazgeçme ya da sıradan çekilme değil, sadece o an yapılan garameten paylaşımına katılmayarak sıra cetvelinde sona gitmeye razı olma söz konusudur. Bu nedenle sözleşmeyi “garameye iştiraktan feragat sözleşmesi” olarak anmayı uygun görüyoruz.

2. SÖZLEŞMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

2.1. SÖZLEŞMENİN NİTELİĞİYLE İLGİLİ DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

Atalay’a göre sözleşme; iki taraflı bir hukuki işlem olup, üçüncü kişi lehine sözleşme niteliği gösterir ve alacağın alt sıraya çekilmesi kararlaştırılan kısmı için, bir borç ertelemesi anlamını taşır¹¹.

Türk, sözleşmenin amacının diğer şirket alacaklılarının çıkarlarının korunması ve iflasta paylaşım sırasında alacak kaybına uğramalarının önlenmesi olduğundan bahisle, sözleşmenin üçüncü kişi lehine sözleşme niteliği gösterdiğini savunmaktadır. Öte yandan bu sözleşmenin, “yapılır yapılmaz ortaklığın borcuna son veren bir ibra sözleşmesi” olmadığını belirtmektedir. Zira sözleşmeyle şirket borcunun kısmen veya tamamen ibrası, erteleyici (taliki) şarta bağlanmaktadır¹².

Kayar, sözleşmenin üçüncü şahıs yararına bir sözleşme olduğunu belirtmektedir¹³.

Pulaşlı, alacaklıların taahhüdünü üçüncü kişi yararına sözleşme saymakta ve bu taahhüdün sadece kayıtsız, şartsız tüm alacaklıların

¹¹ **Atalay**, İflas, s. 76.

¹² **Türk**, s. 293.

¹³ **Kayar**, Sermaye Kaybı, s. 654.

yararına olması halinde iyileştirici bir etkiye sahip olacağını savunmaktadır¹⁴.

B. Güneysu/Çapa ise sözleşmenin, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde akdedilmiş ve şirketin iflasının önlenmesi amacıyla, alacaklının veya alacaklıların alacağını zamanaşımı süresince talep etmeyeceğini taahhüt ettiği “sui generis” bir sözleşme olduğunu ifade etmektedir¹⁵.

2.2. SÖZLEŞMENİN NİTELİĞİNİN TARTIŞILMASI

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlemdir, bir sözleşmedir. Her ne kadar TTK m. 376/3’te geçen “*bu beyanın veya sözleşmenin*” ifadesinden sanki alacaklının tek taraflı beyanına da maddede öngörülen sonucun bağlanacağı izlenimi doğmaktaysa da esasen burada alacaklının tek taraflı bir işlemi yoktur; erteleme ancak şirketin de bu hususu kabul etmesi, dolayısıyla taraflar arasında sırada sona gitmeyi konu edinen bir sözleşmenin kurulması ile gerçekleşir¹⁶.

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi, yapmama edimi içeren bir sözleşmedir¹⁷. Sözleşmeye göre alacaklı, alacağını bir şarta bağlı olarak talep etmeyeceğini taahhüt etmektedir. Buna göre alacaklı, şirket borca batıklığını giderinceye kadar alacağını talep etmeyeceğini, hatta şirket iflas etse bile iflas masasında¹⁸ garameye iştirak etmeyeceğini taahhüt etmektedir. Diğer bir ifadeyle, alacaklı, alacağı muaccel olsa bile, bunu

¹⁴ Hasan **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi; Adalet Yayınevi, 2. Bası, 1. ve 2. Cilt, Ankara 2014, s. 1183.

¹⁵ B. Güneysu/Çapa, s. 97.

¹⁶ Aydın, s. 111, dip. 19. *Manavgat*, alacaklıların bu taahhüdünün tek taraflı bir beyan ile de geçerli sayılabileceğini ifade etmektedir. [**Manavgat (Kırca/Ş.Çelik)**], s. 587.

¹⁷ Yapmama edimi, bir olumsuz edim türüdür. Sözleşmeden doğan olumsuz edimde –bu sözleşmede olduğu gibi yapmama ediminde– borçlu, hukuken yapabileceği bir eylemi veya işlemi yapmamayı taahhüt eder. (Fikret **Eren**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Yetkin Yayınları, 15. Bası, Ankara 2013, s. 103.)

¹⁸ İflas masası, müflisin haczedilebilen malvarlığı unsurları ile borçlarının oluşturduğu “mass/yığın” anlamına gelmektedir. İflas masası ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Hülya **Taş Korkmaz**: İflas Masası; Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 24 vd.

talep etme hakkını ertelediğini beyan etmektedir. Dolayısıyla sözleşmede alacaklının edimi, bir olumsuz edim-yapmama edimi niteliği taşımaktadır.

Garameye iştiraktan feragat sözleşmesi ani edimli bir sözleşmedir¹⁹. Sözleşme, içeriği gereği hüküm ve sonuçlarını şirketin iflas etmesi durumunda gösterecektir. Garameye iştirak etmekten feragat eden alacaklı, şirket iflas ederse (istenmeyen durum gerçekleşirse), diğer alacaklılar tatmin edilinceye kadar iflas masasına adını ve alacağını yazdırmayacağını taahhüt etmektedir. Dolayısıyla şirket iflas edip iflas masası açıldığında, sözleşmeyi yapan alacaklı, sıra cetveline dâhil olmayarak (dâhil olmak istemediğini iflas idaresine bildirerek) sözleşmeden doğan edim yükümlülüğünü yerine getirecektir²⁰.

Garameye iştiraktan feragat sözleşmesi belirsiz vadeli bir sözleşme midir yoksa şarta bağlı bir sözleşme midir? Bir sözleşmede vade, ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen, ancak mutlaka gerçekleşecek bir olaya göre belirlenmişse “belirsiz vade”den söz edilir. Ancak gerçekleşeceği belli olmayan (zamanı belli olabilir ya da olmayabilir) bir olaya bağlı olarak bir sözleşme kurulursa, burada vadeden değil “şart”tan söz edilmelidir²¹. Bir sözleşmede şart ile vade arasındaki fark sözleşmenin doğumu ile muaccel olduğu anın belirlenmesinde ortaya çıkar. Sözleşmede “şart (koşul) söz konusu ise, buna borcun muacceliyeti değil; doğumu bağlanmış olur.”²²

¹⁹ Anî edim, borçlanılan edimin zaman içinde bir defada, bir tek davranışla yerine getirilmesidir. (Eren, s. 108.)

²⁰ Bunun yanında TTK m. 367/3’ün madde gerekçesinde alacaklının sözleşmedeki taahhüdüne ilişkin, taahhüdün “ertelemenin son bulunduğu tarihe kadar takas, mahsup ve takip yapmama anlamını taşıdığı”na ilişkin ifadeden alacaklının ediminin sürekli bir edim niteliği taşıdığı da kabul edilebilir. Ancak bu edim sözleşmenin asli nitelikteki bir edimi değil, “iflas halinde garameye iştirak etmeme edimi”ne hizmet eden bir yan edimdir. Öte yandan “konusu bir yapmama’dan ibaret olan borçlarda çok defa sürekli edimler söz konusudur.” (Selâhattin S. Tekinay/Sermet Akman/Halûk Burcuoğlu/Atillâ Altop: Borçlar Hukuku; Fakülteler Matbaası, 5. Bası, İstanbul 1985, s. 15.)

²¹ Lale Sirmen: Türk Özel Hukukunda Şart; Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s. 87, 88; M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz: Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, C:1, s. 326.

²² Oğuzman/Öz, C:1, s. 326.

O halde bunu belirlemek için garameye iştirakten feragat eden alacaklının borcunun ne zaman doğduğunu tespit etmek gerekir: Sözleşmeye göre garameye iştirakten feragat eden alacaklının asıl edim yükümlülüğü, olası iflas durumunda garameye iştirak etmemek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani, sözleşmedeki alacaklının edim yükümlülüğünün doğumu, şirketin iflas edip iflas masasının açılmasıyla sıra cetveline dâhil olmak için tüm alacaklıların davet edildiği andır²³. Dolayısıyla sözleşmenin, geciktirici şarta bağlı bir sözleşme niteliği taşıdığı söylenebilir. Zira “geciktirici şartla yapılmış olan, işlem şartın gerçekleşmesiyle beraber taraflarca istenmiş olan bütün sonuçlarını doğurur.”²⁴

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi ivazlı ya da ivazsız olarak yapılabilir²⁵. Kendisiyle sözleşme yapılan alacaklılara bu anlaşma sebebiyle bazı menfaatler vaadedilebilir. Sözleşmeye konulacak ivaz kaydının önünde hukuken bir engel bulunmamaktadır. Öte yandan sözleşmenin ivazsız olarak yapılması da mümkündür. Nitekim alacaklıların şirket ortakları ya da bu ortakların yakınları olduğu durumlarda sözleşmede garameye iştirak etmekten feragat eden alacaklı, şirket için alacağına kavuşamama riskini almış ve fedakârlık yapmış

²³ Alacaklının, şirketin iflas etmesine kadar alacağını talep etmemesini alacaklının sözleşmedeki asıl edimlerinden biri olarak değil, belki yan bir edim olarak değerlendirmek gerekir. Zira şirketin iflastan kurtulmasını isteyen ve bu amaçla garameye iştirakten feragat sözleşmesi imzalayan alacaklının, dürüstlük kuralı gereği, sözleşmenin kurulmasından itibaren başlamak üzere, olası iflas durumunda diğer alacaklılar tatmin edilinceye kadar alacağını talep etmeyeceğini kabul ettiğini varsaymak gereklidir. Nitekim madde gerekçesinde alacaklının taahhüdünün “*takas, mahsup ve takip yapmama*” olarak yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir.

²⁴ “Bu hukuki sonuçların tarafların şartın gerçekleştiği andaki iradelerine uygun olması gerekmez. Taraflar daha önce bu yoldaki iradelerini beyan etmiş, hukuki işlem yapıldığı anda varlık kazanmıştır. Şartın gerçekleşmesiyle de, beyan edilmiş bulunan iradelere uygun hukuki sonuçlar kendiliğinden (ipso iure) meydana gelir.” (Sirmen, s. 171.)

²⁵ “Kazandırmayı yapan kişi, karşı tarafa sağladığı malvarlığı menfaati karşılığı bir edim elde ediyorsa kazandırma ivazlıdır. (...) Buna karşı, kazandırma bir karşı edim mukabili yapılmıyor, karşı taraf kazandırmanın karşılığını teşkil etmek üzere mukabil bir fedakârlık altına girmiyorsa, kazandırma ivazsızdır.” [Necip Kocayusufpaşaoğlu (Necip Kocayusufpaşaoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı): Borçlar Hukuku Genel Bölüm; Filiz Kitabevi, 5. Bası, İstanbul 2010, s. 115, 116.]

olacaktır. Sözleşmenin ivazlı ya da ivazsız olması kendisini sözleşme sorumluluğunda gösterecektir. TBK m. 114'te “iş, özellikle borçlu için bir yarar sağlamıyorsa, sorumluluk daha hafif olarak değerlendirilir.” denmektedir. Dolayısıyla, şirketle bu sözleşmeyi ivazsız olarak imzalayan alacaklının sorumluluğunun takdirinde hâkim, daha yumuşak davranacaktır²⁶.

Sözleşmenin üçüncü kişi (şahıs) yararına sözleşme olup olmadığına gelince; üçüncü kişi yararına sözleşme TBK m. 111 ve m. 112'de düzenlenmiştir. Üçüncü kişi yararına sözleşme, ifanın taraflarca sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü bir kişiye yapılmasının kararlaştırılmasıdır. Sözleşmenin taraflarından biri (borçlu=vaadeden), diğerine karşı (alacaklıya=vaadettirene), kararlaştırılan edimi bir üçüncü kişiye (yararlanana) ifa edeceğini taahhüt etmektedir^{27, 28}. Görüldüğü gibi bir sözleşmeye üçüncü şahıs yararına sözleşme diyebilmek için öncelikle sözleşmenin kimin menfaatine olacağının belirlenmesi gerekir.

TTK m. 376'nın gerekçesinde sermaye kaybı ve borca batıklık halinde yönetim kurulu üyelerinin alması gereken tedbirleri düzenleyen bu maddenin amacının en başta alacaklılar olmak üzere çeşitli çıkar gruplarının menfaatlerini korumak olduğu belirtilmiştir. Öte yandan borca batıklığa ilişkin yasal düzenlemelerin öncelikli amacının alacaklıların menfaatlerini korumak olduğu hususunda doktrinde görüş birliği vardır. Bu açıdan sözleşmenin üçüncü şahıs yararına sözleşme bağlamında “üçüncü şahıs” olarak nitelendirilebilecek “garameye iştirakten feragat etmeyen alacaklılar”ın menfaatine bir sonuç doğurduğu görülmektedir.

²⁶ Eren, s. 226.

²⁷ Şener Akyol: Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme; Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 9, 10; Tekinay, 289-303; Kocayusufpaşaoğlu, s. 17, 18; Eren, s. 1141.

²⁸ Üçüncü kişi yararına sözleşme, üçüncü kişinin borçluya karşı alacak hakkının bulunup bulunmamasına göre; tam üçüncü kişi yararına sözleşme ve eksik (basit) üçüncü kişi yararına sözleşme olarak ikiye ayrılır: Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişi, sözleşmenin kendisine ifa edilmesini talep etme hakkına sahiptir. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede ise üçüncü kişi, sadece vaad eden tarafından teklif edilen ifayı kabul yetkisine sahip olup, buna karşılık ondan borcun ifasını isteme hakkına sahip değildir. (Akyol, s. 10; Eren, s. 1144.)

Ancak bu durum sözleşmenin doğrudan üçüncü şahıs yararına bir sözleşme niteliğinde olduğu anlamına gelmemektedir. Zira borca batıklık halinde alınacak tedbirlerden sadece biri olan sözleşmede asıl amaç, şirketin mali durumunun düzeltilmesi, borca batıklıktan kurtarılması ve nihayet iflasının önlenmesidir. Sözleşmede garameye iştirak etmekten diğer alacaklılar lehine feragat eden alacaklıların bu davranışı öncelikle şirketi iflastan kurtarmaya yöneliktir²⁹. Elbette bu durumda üçüncü kişi konumunda bulunan diğer alacaklılar, bu edimden menfaat elde edeceklerdir. (Alacaklarının tamamına veya garameye iştirak etmeyen alacaklının katılmadığı oranda daha fazla bir kısmına kavuşacaklardır). Ancak bu menfaat, sözleşmedeki şirketin iflastan kurtarılmasına yönelik doğrudan menfaatin yanında dolaylı bir menfaat niteliği taşımaktadır³⁰.

Sözleşmenin tam üçüncü şahıs yararına olup olmadığı ele alındığında karşımıza şu ihtimal çıkmaktadır: Acaba, iflas durumunda sözleşmeye katılmayan alacaklılar, sözleşmeyi yapan alacaklının sözleşmeye rağmen garameye iştirak etmeye çalışması karşısında, bu sözleşmeye dayanarak onun garameye iştirakten feragat etme taahhüdünü yerine getirmesini isteyebilirler mi? Bu anlamda garameye iştirak etmeme taahhüdüne uygun davranma (garameye iştirak etmeme), lehdar konumunda bulunan diğer alacaklıların ifasını talep edebilecekleri bir edim ise, sözleşme tam üçüncü şahıs yararına niteliği taşır denilebilir. Ancak, sözleşmeye katılmayan diğer alacaklıların, sözleşmenin ifasını yani garameye iştirakten feragat eden alacaklının bu taahhüdünü yerin getirmesini talep edemeyecekleri kabul edilirse, sözleşmenin eksik üçüncü şahıs yararına sözleşme niteliği taşıdığı söylenebilecektir.

²⁹ “Sıradan çekilme anlaşması ilk bakışta sadece şirket lehineymiş gibi görünse de, şirket borca batıklıktan kurtulduktan sonra alacaklarını gereği gibi ifa etmek ve son olarak sıradan çekilme anlaşmasının tarafı olan alacaklıya ödemedede bulunmak suretiyle alacaklı lehine de bir durum oluşturur.” (B. Güneysu/Çapa, s. 95, dip. 64.)

³⁰ *Türk*, sözleşmenin amacının diğer şirket alacaklılarının çıkarlarının korunması ve iflasta paylaşım sırasında bir alacak kaybına uğramalarının önlenmesi olduğunu belirterek, sözleşmenin üçüncü kişi lehine sözleşme niteliği taşıdığını savunmaktadır. (*Türk*, s. 293.)

Öte yandan üçüncü şahıs yararına sözleşmede üçlü bir ilişki mevcuttur ve lehdara (üçüncü kişiye) bir edimde bulunulması gerekmektedir. Ancak garameye iştirakten feragat sözleşmesi, şirket ve bazı alacaklılar arasında kurulur ve bu sözleşmeyle lehdar olarak diğer alacaklılara bir ifade bulunulması veya lehdar olarak onların gösterilmesi söz konusu değildir³¹. Ancak TBK’da ve doktrinde belirtilen üçüncü kişi yararına sözleşmenin niteliği ve teknik şartları³² ve garameye iştirakten feragat sözleşmesinin kanunda ve doktrinde belirtilen içeriği göz önünde bulundurulduğunda, üçüncü şahıs yararına sonuçlar doğursa da sözleşmeyi, “tüm yönleriyle” üçüncü şahıs yararına sözleşme olarak nitelendirilmek mümkün görünmemektedir³³. Bununla birlikte, garameye iştirakten feragat sözleşmesi de sözleşme özgürlüğü çerçevesinde üçüncü kişi yararına sözleşme olarak akdedilebilir. Yani sözleşmede, alacaklının ediminin (garameye iştirak etmeme ediminin) diğer alacaklılar (üçüncü kişiler) lehine bir edim olduğuna dair kayıtlara sözleşmede yer verilebilir. Hatta üçüncü kişinin bu edimi talep edip edemeyeceğine ilişkin de tam ya da eksik üçüncü kişi yararına olarak sözleşmenin içeriği belirlenebilir. Diğer bir ifadeyle, diğer alacaklıların sözleşmenin kurulmasından elde edecekleri dolaylı menfaat, sözleşme özellikle tam üçüncü kişi yararına düzenlendiği durumda, sözleşmeye bağlı doğrudan bir menfaat niteliğine dönüştürülmüş olacaktır.

Sözleşmenin niteliğiyle ilgili akla gelebilecek diğer bir ihtimal İbra sözleşmesi olup olmadığıdır. İbra sözleşmesi, TBK m. 132’de borcu sona erdiren hallerden biri olarak düzenlenmiştir. İbra sözleşmesi, alacaklı ve borçlu arasında yapılan; alacaklının borçluyu borçtan kurtarması sonucu

³¹ B. Güneysu/Çapa, s. 95.

³² Akyol, s. 11-15; Oğuzman/ Öz, C: 2, s. 430.

³³ Bununla birlikte üçüncü kişi yararına sözleşme kavramı satım, kira veya bağış sözleşmeleri gibi bağımsız bir sözleşme tipini ifade etmemektedir. Yapılan her hangi bir sözleşmede, belirlenen edimin sözleşmenin tarafları dışında bir kişiye ifasının kararlaştırılabildiği durumların tümünü içeren genel bir kavramı ifade etmesi yönüyle, üçüncü şahıs yararına sözleşme, zaten TBK’nın özel sözleşme türlerini düzenleyen kısmında değil, borçların genel hükümlerini düzenleyen kısmında yer almaktadır. (Oğuzman/Öz, C:2, s. 436.)

borcun son bulmasını içeren bir sözleşmedir³⁴. İki taraflı bir tasarruf işlemi olan ibra sözleşmesinde alacaklı sözleşmeye göre alacağını almayacağını beyan ederek borçluyu borçtan kurtarmakta ve asıl borç son bulmaktadır³⁵. İbra sözleşmesi geciktirici şarta³⁶ bağlı olarak yapılabilir. Buna göre “ibra sözleşmesi geciktirici şarta bağlandığında, geciktirici şartın gerçekleşmesi ile ibra sözleşmesi sonuçlarını doğurur. Yani borçlu borcundan şartın gerçekleşmesi ile kurtulur. Bununla beraber, borçlu geciktirici şart gerçekleşinceye kadar bir bekleme hakkına sahiptir. Bu hak, borçluya geciktirici şartın gerçekleşmesinin mümkün olabileceği ana kadar ödemeyi erteleme yetkisi verir.”³⁷

Garameye iştirakten feragat sözleşmesini, yalın haliyle bir ibra sözleşmesi olarak nitelemek mümkün değildir. Zira sözleşmeyi yapan alacaklılar alacaklarından vazgeçmemekte, sadece bir olgunun (iflas) gerçekleşmesi şartına bağlı olarak bu alacaklarını diğer alacaklılar alacaklarına tam olarak kavuşuncaya kadar talep etmemeyi taahhüt etmektedirler.

O halde sözleşmeyi geciktirici şarta bağlı ibra sözleşmesi olarak nitelemek mümkün müdür? Garameye iştirakten feragat sözleşmesinde, garameye iştirak etmekten feragat eden alacaklı, alacağından feragat etmemektedir. Sadece alacağını bir şarta bağlı olarak talep etmemeyi taahhüt etmektedir. Diğer bir ifadeyle alacağını talep edeceği zamanı bir şarta bağlı olarak “ertelemektedir”. Sözleşme, eğer geciktirici şarta bağlı bir ibra sözleşmesi olsaydı, şirket iflas ettiğinde sözleşmenin sonucu, alacaklının garameye katılmamasından önce alacağının sonlanması

³⁴ K. Nuri **Turanboy**: İbra Sözleşmesi; Yetkin Yayınları, Ankara 1998, s. 26-30; Ahmet M. **Kılıçoğlu**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Yayınları, 17. Bası, Ankara 2013, s. 836; **Eren**, s. 1270; **Oğuzman/Öz**, s. 557; **Tekinay**, s. 1319.

³⁵ İbra, feragatten farklı olarak bir sözleşmedir ve iki taraflıdır. İbra ile alacağı talep etmeme taahhüdü, ikale sözleşmesi, sulh sözleşmesi, konkordato sözleşmesi, menfi borç ikrarı arasındaki farklılıklar ve karşılaştırma için bkz. **Turanboy**, s. 30-54.

³⁶ “Taraflar koymuş oldukları kayıtla hukuki işlemin sonuç doğurmasını, gelecekte gerçekleşmesi şüpheli bir olguya bağlamışlarsa bu durumda bir geciktirici şart söz konusu olur.” (**Sirmen**, s. 53.)

³⁷ **Turanboy**, s. 94.

olacaktı. Zira geciktirici şarta bağlı ibra sözleşmesinde, şartın gerçekleşmesiyle ibra sözleşmesi sonuçlarını doğurmaktadır ve alacaklı sözleşmedeki taahhüdü nedeniyle borçluyu borçtan kurtarmış olmaktadır. Hâlbuki garameye iştirakten feragat sözleşmesine göre, sözleşmeyi yapan alacaklılar alacaklarının sıra cetvelindeki sırasının diğer alacaklıların alacaklarının sırasından sonraki sıraya konulmasını kabul etmektedirler. Yani diğer alacaklılar çekildikten sonra iflas masasında bir şey kalırsa, sözleşmeyi imzalayan alacaklılar da masaya dâhil olabileceklerdir. Diğer bir ifadeyle garameye iştirakten feragat eden alacaklılar iflas masasına asla dâhil olmayacaklarını taahhüt etmemekte³⁸ –yani şirketi ibra etmemekte-; diğer alacaklılardan en sonuncusunun da tatmin edilmesinden sonra masaya dâhil olacaklarını taahhüt etmektedirler³⁹. Dolayısıyla sözleşmeyi geciktirici şarta bağlı ibra sözleşmesi olarak nitelenebilir. Bu anlamda sözleşmenin sadece şarta bağlı sözleşme olarak nitelendirilmesinde bir engel görünmemektedir.

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi bir yönüyle de ifa zamanını uzatma/erteleme/tecil sözleşmesine benzemektedir. Erteleme sözleşmesinde alacaklı, borçluya borçlanmış olduğu edimin ifasını erteleme, uzatma yetkisi vermektedir. Alacaklı da uzatma süresinde ifayı talep edememektedir. Uzatma sözleşmesi borcun vadesinde bir değişiklik meydana getirir ve muacceliyet zamanını erteler. Uzatma sözleşmesi ile borcun muacceliyet zamanı ertelendiği için, erteleme esnasında borç muaccel olmaz, borçlu da temerrüde düşmez, temerrüt faizi ödemez. Ayrıca uzatma, borcun zamanaşımı süresinin işlenmesini de durdurur⁴⁰. Garameye iştirakten feragat sözleşmesinde, şirket ile alacaklı alacağın vadesinin uzatılmasını kararlaştırmamaktadır. Alacaklı, iflas durumunda

³⁸ “Sıradan vazgeçme sözleşmesi ile taahhütte bulunan şirket alacaklısı, bununla alacaklı hakkından feragat etmemektedir; iflas masasından tatmin edilmesi yolundaki talep hakkından da peşinen ve tamamen vazgeçmemektedir. Alacaklı, talebini ancak diğer alacaklılar aleyhine bir zararın söz konusu olmayacağı bir zamanda ileri sürmeyi kabul etmektedir.” (Atalay, Borca Batıklık, s. 43.)

³⁹ Karş. Türk, s. 293.

⁴⁰ Eren, s. 951.

iflas masasındaki son alacaklı tatmin edilinceye kadar garameye iştirak etmeyeceğini taahhüt etmektedir. Yani belli başlı olaylar ve şartlar gerçekleşinceye kadar alacaklı alacağını talep etmeyi ertelediğini beyan etmektedir. Dolayısıyla sözleşme; alacağın muacceliyet zamanını ertelememekte, “alacağı talep etme hakkını bazı şartlara bağlayarak erteleme” niteliği taşımaktadır. Madde gerekçesinde ifade edilen “erteleme” ifadesi de bu bağlamda ifa zamanını uzatım sözleşmesi/tecil olarak değil; alacak muaccel olsa bile ifayı talep etmemeyi içeren bir taahhüt olarak anlaşılmalıdır. Öte yandan madde gerekçesinin son cümlesinde yer alan zamanaşımının sözleşmeden etkilenmeyeceğine dair ifade, bu savı destekler mahiyettedir. Zira borç erteleme sözleşmesinde alacağın muacceliyetinin ertelenmesiyle, borcun zamanaşımı süresinin işlemesi durmaktadır⁴¹. O halde, garameye iştirakten feragat sözleşmesi içerisinde “erteleme” unsuru da barındırmasına rağmen, yukarıda anlatılanlar çerçevesinde ifa zamanını uzatma/erteleme/tecil sözleşmesi niteliği taşımamaktadır.

Öte yandan şirketin bazı borçlarının vasıf değiştirerek sermaye payı sayılması meselesini de tartışmak gerekir. Mali güçlük içinde bulunan şirket alacaklılarının bazıları, haklarının özkaynaklar arasına katılmasına ve böylece pay sahibi veya katılma intifa senedi sahibi sıfatını kazanmalarına razı olabilirler. Bazen de hisse senediyle değiştirilebilir tahvil⁴² ihracında olduğu gibi, alacağın doğduğu sözleşmede bu husus açıkça belirtilir ve belli şartlara bağlanır. “Finansman dönüşümü” veya “vasıf değişikliği” olarak adlandırılan bu işlemle, şirketin bir kısım yabancı kaynakları yani borçları özkaynaklara dönüşmekte ve şirketin sermaye yapısı güçlenmektedir. Eğer özkaynaklara dönüşen borç miktarı, sermaye kaybı veya borca batıklığı giderecek ölçüde ise TTK m. 376’nın öngördüğü tedbirlerin uygulanmasına gerek kalmayacaktır⁴³. Garameye iştirakten feragat sözleşmesinde ise şirketin alacaklıları alacaklarının

⁴¹ Zamanaşımıyla ilgili aynı yöndeki değerlendirme için bkz. **B. Güneysu/Çapa**, s. 97.

⁴² **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 701.

⁴³ Bazı şirket borçlarının sermaye sayılması ve bunun borca batıklığı tespit bilançosuna etkisiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Türk**, s. 262-269.

sermaye payı sayılmasına razı olmamakta, sadece iflas halinde diğer alacaklılar lehine iflastaki sıra cetvelinde sona gitmeyi taahhüt etmektedirler. Dolayısıyla garameye iştirakten feragat sözleşmesinin bu sözleşmeye konu şirket borçlarının niteliğini değiştirerek bu borçları öz kaynağa-sermayeye dönüştürdüğünü kabul etmek mümkün değildir.

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere garameye iştirakten feragat sözleşmesi kendine has özellikleriyle sui generis bir sözleşmedir.

SONUÇ

Borca batıklık, mali açıdan sermaye şirketlerinin başına gelebilecek en olumsuz haldir. Bunun için Kanun koyucu TTK m. 376/3 ile borca batıklık halinin giderilebileceği bir yöntem olarak “garameye iştirakten feragat sözleşmesi”ni öngörmüştür. Sözleşme, şirket ile şirketin borca batıklığını giderecek miktarda alacağı sahip şirket alacaklısı arasında kurulur. Bu yöntem, iflasın ertelenmesi, konkordato ve uzlaşma yöntemleri gibi şirketi iflastan kurtarma adına başvurabilecek hukuki imkanlardan biridir. Bu sözleşmeyle şirket, iflas veya iflasın ertelenmesi talebiyle mahkemeye başvurmak zorunda kalmamakta; sadece sözleşmenin kanuni geçerlilik şartlarının taşıdığı tespit için birlikişi atanması talebiyle mahkemeye başvurmaktadır. Sözleşmenin geçerli olarak kabul edilmesiyle de şirket borca batıklıktan çıkarak iflasını isteme yükümlülüğünden kurtulmaktadır.

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlemdir. Şirketle sözleşme akdeden alacaklının edimi, sözleşmeye konu olan alacağını bir şarta bağlı olarak talep etmeyeceğini taahhüt etmesi sebebiyle yapmama edimi niteliği taşımaktadır. Ayrıca sözleşmeyi akdeden alacaklının taahhüdünün “muhtemel iflas halinde garameye iştirak etmemek” şeklinde olması, sözleşmeye geciktirici şarta bağlı bir nitelik katmaktadır. Bunun yanında sözleşmenin akdedilmesiyle, diğer alacaklılar (üçüncü şahıslar) lehine sonuçlar doğmaktadır. Ancak sözleşmenin tüm unsurları birlikte düşünüldüğünde sözleşmeyi tam anlamıyla bir üçüncü şahıs yararına sözleşme olarak nitelendirmek

mümkün görünmemektedir. Yine, şirketle bu sözleşmeyi yapan alacaklılar alacaklarından tamamen vazgeçmedikleri için bu sözleşme bir tür ibra sözleşmesi de değildir. Öte yandan sözleşmeyle alacaklı alacağının vadesinin uzatılmasını değil, bazı şartların gerçekleşmesi halinde alacağını talep etmemeyi kabul etmektedir. Dolayısıyla sözleşmenin bir tecil sözleşmesi niteliği taşımadığını söylemek mümkündür.

Garameye iştirakten feragat sözleşmesi, taraflara yüklediği yükümlülükler ve borçlar itibariyle klasik sözleşme kalıplarına tam olarak oturmamakta yani sui generis bir nitelik taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyol, Şener:** Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme; Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008
- Atalay, Oğuz:** Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi; Güncel Hukuk Yayınları, İzmir 2006 (Atalay, Borca Batıklık)
- Atalay, Oğuz:** Anonim Şirketlerin İflası; Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1996 (Atalay, İflas)
- Aydın, Alihan:** “Türk Ticaret Kanunu’nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine (TK m. 376) Eleştirel Bir Bakış”; İÜHFİM, C: LXX, S: 2, s.101-114, İstanbul 2012
- Battal, Ahmet:** Ticari İşletme Hukuku; Gazi Kitabevi, Ankara 2007
- Boran Güneysu, Nilüfer/Çapa/M. Sadık:** “Borca Batıklık ve İflasın Önlenmesi Yolu Olarak ‘Sıradan Çekilme Anlaşması’”; İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 77-118, Yıl: 2014
- Devellioglu, Ferit:** Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat; Akaydın Kitabevi Yayınları, 24. Bası, Ankara 2007.
- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Yetkin Yayınları, 15. Bası, Ankara 2013

- Kayar, İsmail:** “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları”, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken, 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, C: 18, S: 2 Özel Sayı, s.643-658 (Kayar, Sermaye Kaybı)
- Kılıçoğlu, Ahmet M.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Turhan Yayınları, 17. Bası, Ankara 2013
- Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar:** Anonim Şirketler Hukuku; Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip (Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan Rona/Arpacı, Abdülkadir):** Borçlar Hukuku Genel Bölüm; Filiz Kitabevi, 5. Bası, İstanbul 2010 (Kocayusufpaşaoğlu)
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder:** İcra ve İflas Hukuku; Yetkin Yayınları, 28. Bası, Ankara 2014
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Vedat Kitapçılık, 10. Bası, Cilt: 2, İstanbul 2013
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin:** Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku; Arıkan Yayınları, 10. Bası, İstanbul 2005 (Yazar, Ortaklıklar ve Kooperatif, Tekinalp/Çamoğlu)
- Pulaşlı, Hasan:** Şirketler Hukuku Şerhi; Adalet Yayınevi, 2. Bası, 1. ve 2. Cilt, Ankara 2014
- Sirmen, Lale:** Türk Özel Hukukunda Şart; Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992
- Taş Korkmaz, Hülya:** İflas Masası; Yetkin Yayınları, Ankara 2010

- Tekinalp, Ünal:** Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku; Vedat Kitapçılık, 4. Bası, İstanbul 2015 (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları)
- Tekinay, Selâhattin S./Akman, Sermet/Burcuoğlu, Halûk/Altop, Atillâ: Borçlar Hukuku;** Fakülteler Matbaası, 5. Bası, İstanbul 1985 (Tekinay)
- Turanboy, K. Nuri:** İbra Sözleşmesi; Yetkin Yayınları, Ankara 1998
- Türk, Ahmet:** Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları; Nobel Yayınları, Ankara 1999

KISALTMALAR CETVELİ

bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
dip.	: Dipnot
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
Kanun	: Türk Ticaret Kanunu
Karş.	: Karşılaştırınız
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı

